

عددنویسی رومی

در روم باستان برای نوشتن عددها از بعضی حروف الفبای لاتین با مقادیر زیر استفاده می‌کردند:

نماد	I	V	X	L	C	D	M
مقدار	۱	۵	۱۰	۵۰	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۰۰

آنها با پیروی از قانون‌هایی، با ترکیب این نمادها، نمادهای دیگری برای نمایش دیگر اعداد پدید آورده بودند. بعضی از این قوانین بدین شرح بوده‌است:

- هر نمادی که در سمت راست نماد دیگر قرار دارد، چنانچه مقدارش از آن نماد کمتر یا با آن مساوی باشد، ارزش آن نماد را زیاد می‌کند.

$$III = 1 + 1 + 1 = 3$$

$$XI = 10 + 1 = 11$$

$$VII = 5 + 1 + 1 = 7$$

- هر نمادی که در سمت چپ نماد دیگر قرار دارد، چنانچه مقدارش از آن کمتر باشد، ارزش آن نماد را کم می‌کند.

$$IV = 5 - 1 = 4$$

$$IX = 10 - 1 = 9$$

$$CD = 500 - 100 = 400$$

- هرگاه نمادی بین دو نماد بزرگتر از خود قرار گرفته باشد، ابتدا با نماد سمت راستش ترکیب می‌شود، یعنی از ارزش آن می‌کاهد و بعد، طبق قانون اول، تفاضل بر ارزش نماد دیگر اضافه می‌شود.

$$XIV = (5 - 1) + 10 = 14$$

$$MCM = (1000 - 100) + 1000 = 1900$$

- برای اعداد بزرگ ($5000 \leq$) در بالای هر نماد خطی افقی قرار می‌گیرد که ارزش آن را 1000 برابر می‌کند. مانند: $(\overline{5000}) = 5000$

- برای اعداد خیلی بزرگ ($5000000 \leq$) شکل فراگیری وجود ندارد اما گاهی آن‌ها را با دو خط افقی در بالای نماد یا با خطی افقی در زیر نماد نمایش می‌دهند که ارزش آن نماد را 1000000 برابر می‌کند. مانند: $(\underline{\underline{V}} = 5000000)$

در دستگاه عددنویسی رومی رقم صفر وجود نداشته و برای ترکیب نمادها از دو عمل جمع و تفریق استفاده می‌شده. محاسبات ضرب و تقسیم که امروزه با استفاده از نمادهای دهدهی به راحتی انجام می‌گیرد، ریاضی دانان رومی ساعت‌ها وقت صرف به دست آوردن حاصل آن‌ها می‌کردند. این دستگاه بیشتر از همه دستگاه‌ها در برابر دستگاه جهانی عددنویسی دهدهی مقاومت کرد و برای پایداری خود تا قرن شانزدهم میلادی کوشید.

کاربرد

اعداد حک شده بر سردر ورودی پنجاه و دوم (LII) کولوسئوم که هنوز نمایانند.

امروزه کاربرد اعداد رومی کم است:

- گاهی برای نوشتن قرن یا تاریخ میلادی از آن استفاده می‌گردد. در عددنویسی رومی سعی بر این بوده‌است که از یک نماد بیش از ۳ بار استفاده نشود
قرن بیستم: XX
سال 1776: MDCCLXXVI
سال 2018: MMXVIII
- عددهای روی صفحه بعضی از ساعت‌ها نیز با نمادهای رومی نوشته شده‌است.
- در شهرهایی مانند پاریس برای نمایش مناطق شهرداری و تابلوهای خیابان‌ها از این روش عددنویسی استفاده می‌شود.
- در نام‌گذاری ترکیب‌های شیمیایی از اعداد رومی نیز استفاده می‌شود. مثل: آهن(III)نیترات برای $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$

جدول اعداد

	X ۱۰۰	X ۱۰	۲۰ - ۱۱	۱۰ - ۱			
C	۱۰۰	X	۱۰	XI	۱۱	I	1
CC	۲۰۰	XX	۲۰	XII	۱۲	II	۲
CCC	۳۰۰	XXX	۳۰	XIII	۱۳	III	۳
CD	۴۰۰	XL	۴۰	XIV	۱۴	IV	۴
D	۵۰۰	L	۵۰	XV	۱۵	V	۵
DC	۶۰۰	LX	۶۰	XVI	۱۶	VI	۶
DCC	۷۰۰	LXX	۷۰	XVII	۱۷	VII	۷
DCCC	۸۰۰	LXXX	۸۰	XVIII	۱۸	VIII	۸
CM	۹۰۰	XC	۹۰	XIX	۱۹	IX	۹
M	۱۰۰۰	C	۱۰۰	XX	۲۰	X	۱۰

منابع

- توکلی صابری، علی رضا (۱۳۶۵)، *از ریاضیات خود مطمئن شوید ۲*، تهران: دفتر امور کمک آموزشی و کتابخانه‌ها
- ویکی‌پدیای انگلیسی 7646477646443436

پیوند به بیرون

• مبدل آنلاین (m/online_converter_for_dec_roman.html) رومی <https://web.archive.org/web/20070104051643/http://netzreport.googlepages.co>

برگرفته از «https://fa.wikipedia.org/w/index.php?&oldid=31312835&title=عددنویسی_رومی»

آخرین ویرایش ۱ سال پیش توسط Mojtakd انجام شده

ویکی‌پدیا
